

הלכות תשובה פרק י - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון דעם שיעור — הלכות תשובה פרק י' (סיום ספר המדע)

מבוא — דער פלאץ פון פרק י' אין דעם גאנצן קאנטעקסט

פרק י' איז דער לעצטער פרק אין הלכות תשובה און אין גאנצן ספר המדע. עס ווערן אויפגעברענגט פיר קאנעקשאנס פארוואס דער פרק פון עבודה מאהבה קומט דווקא דא:

1. **קאנעקשאן מיט שכר ועונש (פרקים ז'–ט')**: נאכדעם וואס דער רמב"ם האט מסביר געווען וואס פאר א געוואלדיגע שכר עס איז, קען א מענטש טראכטן אז די גאנצע תכלית איז שכר. דער רמב"ם וויל מסביר זיין אז מ'קען נישט לערנען תורה מיט נאר א האלבע פאקוס — ווי א הכנה צו שכר — ווייל דעמאלט איז מען קיינמאל נישט קונה חכמה. **חידוש**: די אמת'דיגע עבודה מאהבה איז דער וואס פארשטייט אז די ארבעט אליין איז דער אמת, און ממילא באקומט מען שכר — נישט אז דער אייבערשטער האט געמאכט א „דיעל" מיט מענטשן.

2. **קאנעקשאן מיט די מדרגות פון הבנה**: פריער האט דער רמב"ם מסביר געווען אז חכמים ונביאים האבן אן אמת'דיגע הבנה (למשל וועגן ימות המשיח), אבער נישט יעדער האט עס. דער פרק ווייזט אז עבודה מאהבה איז אויך נישט פאר יעדן — פאר פשוט'ע מענטשן און קליינע קינדער זאגט מען יא דעם פשוט'ן פשט פון ברכות וקללות אין חומש. **חידוש**: דאס איז אפשר נאך א תירוץ אויף דער קשיא פון שלא לשמה — אז דאס איז וואס מ'זאגט פאר מענטשן כל זמן זיי פארשטייען נאך נישט.

3. **סיום אויף גאנץ הלכות תשובה**: תשובה מיינט דאך צו עולה זיין אין מדרגות — פון א מין ביז א צדיק גמור — און דער לעצטער שטאפל איז לשמה. **חידוש (על פי רמז)**: הלכות תשובה האט צען פרקים כנגד עשרת ימי תשובה, און יום כיפור — דער צענטער טאג — קומט מען אן צו דער מדרגה פון עובד מאהבה.

4. **סיום אויף גאנץ ספר המדע**: דער רמב"ם גייט אויספירן אז אהבה קומט לפי הדעת — „אהבה לפי הדעת, לפי האהבה." אהבה האט צו טון מיט וואס איך ווייס. ער צייכנט צוריק צו הלכות יסודי התורה — מ'דארף לערנען מדע כדי צו זיין קונה מדת האהבה. **חידוש**: דער פרק איז נישט נאר א סיום אויף ספר המדע, נאר אויך אן אריינפיר אין ספר אהבה — ער פארבינדט מדע מיט אהבה.

הלכה א — „אל יאמר אדם הריני עושה מצוות התורה..."

דברי הרמב"ם

„אל יאמר אדם הריני עושה מצוות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל הברכות והתובות בה, או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות והתובות בתורה, או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על דרך זה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה, ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים את ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכין אותם לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה."

פשט

מ'זאל נישט דינען דעם אייבערשטן כדי צו באקומען ברכות/שכר אדער כדי אנטלויפן פון קללות/עונש. דאס איז עבודה מיראה, נישט די מדרגה פון נביאים/חכמים. פאר עמי הארץ, נשים, קטנים איז מען מחנך מיראה ביז זייער דעת וואקסט און זיי קענען דינען מאהבה.

חידושים

- „כדי שאזכה לחיי העולם הבא" — א מענטש וואס פארשטייט נישט **עולם הבא**: דער מענטש וואס טראכט אזוי, פארשטייט נישט אמת'דיג וואס עולם הבא מיינט. ער טראכט פון עולם הבא ווי דער המון עם פארשטייט עס — ווי א „גאל" פאר ארבעט — נישט ווי דער רמב"ם האט עס מסביר אין פרק ח' (חכמה מופשטת אן א גוף). דער מענטש וואס פארשטייט אז עולם הבא איז חכמה מופשטת, פאר אים איז שוין יעצט אויך חכמה — ער דארף נישט „ווארטן" אויף עולם הבא.

- „יראה" — **ברייטער ווי נאר מורא**: דער ווארט יראה מיינט דא ברייטער — עבודה, „פאר א ריזן" (for a reason external to the act itself). אויך ווער עס טוט כדי צו באקומען ברכות (נישט נאר ווער עס האט מורא פון קללות) איז אין דער קאטעגאריע פון עובד מיראה.

הלכה א (המשך) — „העובד מאהבה... עושה האמת מפני שהוא אמת"

דברי הרמב"ם

„העובד מאהבה, עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה, לא מפני דבר בעולם, ולא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבוא בכלל."

פשט

עובד מאהבה טוט די אמת ווייל ס'איז אמת, אן קיין אויסערליכע מאטיוואציע. די טובה קומט ממילא אבער דאס איז נישט דער פאקוס.

חידושים

- „עושה האמת מפני שהוא אמת" — **לאגישע נויטווענדיקייט**: פארוואס איז אמת אמת? ווייל אמת איז נישט אמת, „כדי" עפעס — אמת איז אמת מצד עצמו. צו זאגן „אמת איז אמת כדי מ'זאל באקומען שכר" איז א טיפשות. דער גוט איז גוט מצד עצמו — דאס דארף מען נישט זיין קיין נביא צו פארשטיין, ס'איז א פשוט'ע זאך.

- **חידוש** — **טיפע מחלוקת רמב"ם מיט מקובלים**: דער רמב"ם שרייבט „עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבוא." מקובלים וואלטן פארקערט געזאגט: „עושה הטוב מפני שהוא טוב, וסוף האמת לבוא." דאס איז א טיפע מחלוקת: צו אמת (= חכמה) איז למעלה מ טוב, אדער טוב איז למעלה מאמת. דער רמב"ם האלט אז חכמה איז די עכטע זאך. דער בעל התניא זאגט אז טובה איז בכלל החכמה. **ס'איז נישט נאר א שפיל פון ווערטער**: טוב מיינט א זאך וואס איז נחשק (desirable), אמת מיינט א זאך וואס איז אמת אפילו ס'איז נישט נחשק. יעדער איז מודה אז ביידע גייען צוזאמען, די שאלה איז נאר וואס איז קודם. **פראקטישע נפקא מינה**: אויב איינער פילט זיך נישט אויף דער ריכטיגער דרך, קען מען זאגן „עושה הטוב מפני שהוא טוב" — דאס איז די זעלבע זאך.

- „וסוף הטובה לבוא בכלל" — **שכר קומט ממילא**: עס טאר נישט זיין דער מיינ פאקוס. א מענטש וואס לערנט נאר ווייל ס'איז א הכנה צו עולם הבא, איז קיינמאל נישט קונה חכמה — ווייל ער גיט נישט הונדערט פראצענט פאקוס אויף די חכמה גופא.

הלכה א (המשך) — „ומעלה זו... מעלת אברהם אבינו"

דברי הרמב"ם

„ומעלה זו היא מעלה גדולה עד מאוד, ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבי, לפי שלא עבד אלא מאהבה.

- **אהבה ראויה = תמידות המחשבה, נישט פילינגס:** רוב מענטשן מיינען אז אהבה ראויה מיינט א שטארקע פילינג — מ'גייט אויס, מ'זינגט, מ'פילט עפעס אין בלוט. **דער רמב"ם מיינט דאס נישט.** דער רמב"ם רעדט כמעט קיינמאל נישט פון פילינגס. דער איינציגער מאל וואס דער רמב"ם רעדט פון א פילינג איז אין פרק ב' — "משתוקק לידע" — אבער אויך דארט איז די פילינג געריכט צו ידיעה. **אהבה ראויה מיינט:** תמידות הדעת, תמידות הדביקות המחשבה — א גאנצע צייט טראכטן פון דעם אייבערשטן, קלערן, בענקען זיך צו דער ידיעה. אלעס הייבט זיך אן און ענדיגט זיך ביי דעם רמב"ם מיט דעת השם.

- **דער משל פון חולת אהבה — תמידות, נישט אינטענסיוועט:** עס איז פארגעלייגט געווארן אז דער משל ברענגט ארויס ווי שטארק די כח אהבה איז. אבער דער ריכטיגער פשט איז אז דער משל ברענגט ארויס דוקא די **תמידות המחשבה** — אז ווי איינער וואס האט ליב אן אשה טראכט פון איר א גאנצע צייט, אזוי זאל מען טראכטן פון דעם אייבערשטן. נישט די "פאווער" פון דער פילינג, נאר דאס פאקט אז מ'קען נישט אוועקגיין פון דעם.

- **טייטש, שוגה בה תמיד:** דער ראב"ד ברענגט צוויי פשטים: (1) "שגיון לדוד" — ער זינגט פאר'ן אייבערשטן א גאנצע צייט; (2) "שוגג" — ער פארגעסט זיינע אייגענע זאכן, ער ווערט משוגע אין זיינע אייגענע ענינים. **דער פשט אין דעם שיעור:** "שוגג" ביי דעם רמב"ם מיינט א מחשבה חוזרת ונשנית — אן "אבסעסיווע" מחשבה וואס קומט צוריק א גאנצע צייט. מ'קען נישט אוועקגיין פון דעם אפילו בשוגג — נישט נאר ווען מ'איז בדעת, נאר מ'קען פשוט נישט טראכטן פון אנדערע זאכן.

- **דער משל ענטפערט אויף א פראקטישע קשיא:** מענטשן פרעגן: וויאזוי קען מען טראכטן פון אייבערשטן א גאנצע צייט? מ'איז דאך ביזי מיט ווייב, קינדער, ארבעט! **דער משל ענטפערט:** ווען א מענטש האט א שטארקע תאוה צו אן אשה, האט ער טאקע צייט אינמיטן עסן צו טראכטן פון איר. "יתירה מזו תהא אהבת השם" — אהבת ה' זאל זיין נאך שטערקער, אז עס גייט מיט אים די גאנצע צייט.

- **שיר השירים אלס משל:** שלמה המלך האט זיך אליינס גערופן "חולת אהבה" — אבער פאר'ן אייבערשטן איז עס נישט קיין מחלה, פאר'ן אייבערשטן איז עס ריכטיג. **כל שיר השירים** איז א משל צו אהבת ה' — די גאנצע שיר השירים ברענגט ארויס ווי א גאנצע צייט טראכטן ער/זי פון דעם אנדערן.

- **דער רמב"ם'ס מעטאד — קודם סברא, נאכדעם ראייה:** דער רמב"ם'ס מעטאד: קודם איז ער מסביר וואס ער מיינט (די משל פון חולת אהבה), נאכדעם ברענגט ער אז אזוי שטייט טאקע אין פסוק. ער זאגט נישט "ס'שטייט אין פסוק דעריבער קען מען דאס זאגן" — נאר ער זאגט זיין סברא, און דערנאך ווייזט ער אז שלמה המלך האט שוין דאס זעלבע געזאגט.

- **אמת'ע אהבה vs. גוטע גשמיות:** עס איז פארגעלייגט געווארן אז מ'קען אהבת ה' האבן דורך טראכטן אז אלעס קומט פון אייבערשטן — ווייב, קינדער, פרנסה. **אבער:** דער רמב"ם וואלט געזאגט אז דאס איז א גוטע הכנה, א גוטע עבודה מאהבה, אבער **אמת'ע אהבה** איז שוין א טראכט פון אייבערשטן אליין. דער גילוי פון "אלעס קומט פון אייבערשטן" איז "סתם גוטע גשמיות". **אמת'ע שוגה בה תמיד** איז ווען א מענטש לערנט טיפע ענינים, איז מתייחד מיט'ן אייבערשטן, און עס מאכט זיך אין אים א תשוקה צו וויסן מער — ער וויל פארשטיין וויאזוי מ'פארשטייט דאס.

- **דער שטראקטור פון ספר המדע:** ספר המדע הייבט זיך אן מיט וויסן דעם אייבערשטן — אן וויסן האט מען נישט וועגן וואס צו טראכטן א גאנצע צייט. "שוגה בה תמיד" — וועגן וואס? וועגן וואס דער אייבערשטער איז. צו פארשטיין דעם אייבערשטן דארף מען פארשטיין **די גאנצע בריאה**, מ'דארף פארשטיין **חכמה**. נאכדעם קומט אריין **תלמוד תורה**, ווייל תורה איז אויך א חלק פון דער חכמה פון אייבערשטן. אלעס איז א סדר וואס פירט צו דער תמידות'דיגער דעת השם.

והיא המעלה שציוונו הקב"ה על ידי משה רבנו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך."

פשט

די מדרגה פון עובד מאהבה איז זייער הויך, נישט יעדער חכם איז זוכה צו דעם. דאס איז די מדרגה פון אברהם אבינו וואס דער אייבערשטער רופט אים „אוהבי". דאס איז אויך די מעלה וואס דער אייבערשטער פאדערט פון יעדן איד דורך משה רבינו.

חידושים

- **אהבה = טון די אמת מפני שהוא אמת:** „אוהבי" ביי אברהם מיינט נישט בלויז א רגש פון אהבה, נאר אז אלעס וואס ער האט געטון — הכרת הבורא, חסד מיט דער וועלט — איז געווען נאר וועגן אהבת ה', נישט וועגן קיין אנדער ריזן.

- **אברהם וואלענטערי, משה מצוות:** דער רמב"ם'ס שיטה אז וואס אברהם אבינו האט געטון פרייוויליג, האט משה רבינו געמאכט פאר מצוות. דאס איז א כלל וואס דער רמב"ם ברענגט אסאך מאל — משה מאכט מצוות פון דעם וואס אברהם האט שוין אליין דערגרייכט.

- **„בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" — אינקלודירט אלעס:** דער פסוק מיינט אז אפילו ווען מען איז ביזי מיט עניני נפש (לעבן) אדער עניני ממון (פרנסה), זאל מען ליב האבן דעם אייבערשטן. עס אינקלודירט אלע אספעקטן פון לעבן.

- **אהבת השם ≠ טון מצוות מאהבה:** אהבת השם אליין מיינט וויסן דעם אייבערשטן, טראכטן פון אים א גאנצע צייט. טון מצוות מאהבה איז א רעזולטאט דערפון — מצוות ברענגען אים צו דעם, זיי זענען "מעשים מניעים" צו דער אהבה. אבער די עצם אהבה איז די תמידות'דיגע דעת השם.

- **סתירה מיניה וביה — „אין כל חכם זוכה לה":** פריער האט דער רמב"ם געזאגט אז עבודה מיראה איז „נישט די מעלה פון נביאים ולא מעלת החכמים" — משמע אז חכמים זענען שוין אויף דער מדרגה פון מאהבה. יעצט זאגט ער „אין כל חכם זוכה לה" — משמע אז אפילו חכמים זענען נישט אלע אויף דער מדרגה! פון דער אנדערער זייט זאגט ער אז דאס איז א מצוה וואס דער אייבערשטער פאדערט פון יעדן איד („ואהבת את ה' אלקיך"). **מעגליכע תירוצים:** (א) אפשר אין חכמים אליין איז דא מדרגות — א געוויסע מדרגה פון מאהבה האבן אלע חכמים, אבער די „עכט אמת'דיגע מעלה" פון עובד מאהבה איז נאך העכער. (ב) אפשר מיינט ער אז געוויסע חכמים וואס ער רעדט פון זיי זענען נישט אלע געווען אויף דער מדרגה. די סתירה ווערט נישט פולשטענדיק אויפגעלייזט.

הלכה ב — וכיצד היא האהבה הראויה

דברי הרמב"ם

„שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה רבה עזה עד מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד, כאילו חולת אהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה. יתר מכן תהיה אהבת ה' בלב אוהביו, שוגה בה תמיד, כמו שציוונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה."

פשט

דער רמב"ם ברענגט א משל פון חולת אהבה — ווי איינער וואס איז קראנק פון ליבשאפט צו אן אשה און קען נישט אוועקגיין פון טראכטן פון איר — אזוי זאל מען טראכטן פון דעם אייבערשטן א גאנצע צייט, נאך שטערקער. שלמה המלך האט דאס אויסגעדריקט אין שיר השירים, וואס איז א משל אויף דעם ענין.

חידושים

ויהכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה."

פשט

מען הייבט אן מיט שלא לשמה ווייל רוב מענטשן קענען נישט גלייך אנהייבן מיט לשמה. מען איז מחנך צוביסלעך, ביז זיי דערגרייכן לשמה.

חידושים

- פארוואס מוז שלא לשמה עקזיסטירן: לשמה מאהבה איז נישט קיין קליינע זאך — רוב מענטשן דארפן אנהייבן מיט שלא לשמה. אויב זיי וועלן בכלל נישט אנהייבן לערנען, וועלן זיי קיינמאל נישט באקומען חכמה. מען קען נישט ליב האבן חכמה פאר מען טעיסט עס — דאס איז א סתירה. "מ'דארף טעיסטן עפעס פאר מ'האט עס ליב." פארדעם מוז זיין שלא לשמה, ווייל לשמה וועט זיך נישט אנהייבן פון זיך אליין.

- דער רמב"ם'ס משל אין פירוש המשניות סנהדרין: מען זאגט פאר א יונגל "לערן תורה כדי דו זאלסט באקומען א קענדי." דער יונגל מיינט אז די קענדי איז בעסער פון תורה. אבער ווען ער הייבט אן לערנען, הייבט ער אן פילן א טעם אין תורה, הייבט אן באשמאקן די תורה, און ממילא קומט ער צו לשמה — ער זעט אז תורה איז דער איינציגער געשמאק.

- ,בנחת" און די סכנה: די "נחת" איז נויטיג ווייל מענטשן פארשטייען נישט שרר רוחני, און זאכן וואס מענטשן זענען נישט צוגעוואוינט זענען רחוק מן הדעת. אויך קען מען נכשל ווערן — מען קען מיינען אז אויב אזוי איז נישטא קיין שרר בכלל. דער רמב"ם ברענגט (אין פירוש המשניות) פון אבות דרבי נתן אז "חכמים זוהרו בדבריכם" איז געזאגט געווארן וועגן דעם וואס אנטויגנס איש סוכו האט געזאגט, און זיינע תלמידים (צדוק ובייתוס) האבן פארמישט געמיינט אז ס'איז נישטא קיין שרר בכלל.

הלכה ו — אהבת השם דורך דעת

דברי הרמב"ם

„דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שיהגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך."

„אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעוהו, ועל פי הדעת תהיה האהבה — אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה."

פשט

אהבת ה' ווערט נאר געבונדן אין הארצן ווען מען טראכט פון אים תמיד. אהבה גייט נאר לויט דעת — וויפיל מען ווייסט, אזויפיל האט מען ליב.

חידושים

- קעגן שיטת „זינגען און טאנצן": דער רמב"ם ווייסט פון א שיטה אז מען קען סתם זינגען און טאנצן און דערמיט ליב האבן דעם אייבערשטן. ער איז בפירוש מחלק אויף דעם — ער פסק'נט אז אהבה גייט נאר לויט דעת. וויפיל מען פארשטייט, אזויפיל האט מען ליב. ווייניג דעת — ווייניג אהבה; פיל דעת — פיל אהבה.

הלכה ו (המשך) — לפיכך, צוריק צו מדע

דברי הרמב"ם

„לפיכך צריך אדם לייחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו, כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג, כמו שביארנו בהלכות יסודי התורה."

פשט

דעריבער דארף א מענטש זיך מייחד זיין צו פארשטיין חכמות וואס מאכן אים באקאנט מיט דעם אייבערשטן, כפי זיין כח, ווי דער רמב"ם האט שוין מסביר געווען אין הלכות יסודי התורה.

חידושים

הלכה ג — מקורות פון חז"ל פאר עבודה מאהבה

דברי הרמב"ם

דער רמב"ם ברענגט מקורות פון חז"ל (ספרי): "שמא תאמר הריני לומד תורה בשביל שאהיה עשיר... בשביל שאקרא רבי... בשביל שאקבל שכר בעולם הבא, תלמוד לומר לאהבה את ה', כל שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה." דערנאך ברענגט ער דעם פסוק "במצותיו הפך מאד" — חז"ל טייטשן: "במצותיו ולא בשכר מצותיו" — דער רצון זאל זיין אין די מצוות אליין, נישט אין דעם שכר.

פשט

די מקורות פון חז"ל באשטעטיגן דעם רמב"ם'ס יסוד אז מען דארף טון אלעס מאהבה, נישט פאר קיין אויסערליכע ריזנס.

חידושים

- אנטויגנס איש סוכו — „ביחוד" און די סכנה פון פובליק: דער רמב"ם ברענגט אז "גדולי החכמים... מצוים היו לנבונני תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד." עס ווערט דיסקוטירט וואס מיינט "ביחוד" — צי עס מיינט "ייחוד השם" (תלמידים וואס זענען עוסק אין ייחוד השם), אדער "ביחודות" (בפרטיות, נישט אין פובליק). מסקנא: "ביחוד" מיינט ביחידות — זיי האבן עס נישט געזאגט אין פובליק, ווייל דאס איז א זאך וואס מען זאגט נישט פאר אלעמען.

- אנטויגנס איש סוכו'ס מאמר: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל כלום." דער עבד וואס דינט נישט פאר געלט — ער דינט ווייל ער ווייסט אז אזוי דארף עס זיין, ווייל ס'קומט אזוי, ווייל דאס איז אמת. "מען קען טייטשן "מפני שטוב לעבדו" — "ראוי" איז נאך א ווארט פאר "טוב." אבער אויב איינער מיינט "על מנת לקבל טובה" אז ער איז מקבל טובה פאר זיך, האט ער נישט אמת'דיג פארשטאנען.

הלכה ד — לשמה און שלא לשמה

דברי הרמב"ם

„כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר, או כדי שלא תגיע עליו פורענות, הרי זה עוסק בה שלא לשמה." און „כל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר, אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה, הרי זה עוסק בה לשמה."

פשט

שלא לשמה איז ווען מען לערנט פאר שכר אדער אנטלויפן פון עונש. לשמה איז ווען מען לערנט מפני אהבת אדון כל הארץ.

חידושים

- לשמה מיינט השגת השם: "מפני אהבת אדון כל הארץ" מיינט נישט סתם ער האט ליב צו טון מצוות פון דעם אייבערשטן. דער רמב"ם גייט לויט חכמה והשגות — ער איז עוסק בתורה ווייל ער וויל פארשטיין דעם אדון כל הארץ. דורך תורה פארשטייט מען אים. דער עובד זעט אז ס'איז דא א "רב" (אדון), און ממילא וועט ער עוסק זיין בתורה לשמה כדי להשיג את אדון כל הארץ.

הלכה ה — שלא לשמה בא לשמה, דער מהלך פון חינוך

דברי הרמב"ם

דער רמב"ם ברענגט דעם כלל פון חז"ל: "לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה." און ער איז מסביר: "לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן

דברי הרמב"ם
נגמר ספר ראשון מיסודי התורה בעזר ש-די. ומנין פרקים של ספר זה
ארבעים וששה פרקים: הלכות יסודי התורה — עשרה פרקים, הלכות
דעות — שבעה פרקים, הלכות תלמוד תורה — שבעה פרקים, הלכות
עבודה זרה — שנים עשר פרקים, הלכות תשובה — עשרה פרקים."

פשט

דער רמב"ם מאכט א חתימה אויפן ערשטן ספר פון די משנה תורה — ספר המדע — מיט א ברכה "ברוך רחמנא דסייען", און ער ציילט אויס אלע חלקים: 46 פרקים אין 5 הלכות.

חידושים

- **דער באגריף, "מדע"** — **ידיעת ה'**: דער נאמען "ספר המדע" מיינט אז דער עיקר "מדע" (וויסנשאפט/ידיעה) פאר א מענטש איז צו פארשטיין דעם אייבערשטער. דאס איז דער פונדאמענט פון אלעס.

- **דער קשר צווישן ספר המדע און ספר אהבה**: ספר המדע איז דער יסוד — **צו פארשטיין דעם אייבערשטער**, און ספר אהבה (דער צווייטער ספר) איז דער המשך — אז איינמאל מ'האט מדע (ידיעה), קען מען דערגרייכן **אהבה**, וואס מיינט אייביג צו טראכטן וועגן דעם אייבערשטער, נישט קענען אויפהערן. דאס איז "שוגה בה תמיד" — דער מענטש טראכט וועגן דעם אייבערשטער אזויפיל מאל א טאג דורך לערנען, דאווענען, ברכות, און אלע עבודות וואס זענען אין ספר אהבה.

- **[דיגרעסיע — פראקטישער מסר:]** כאטש א מענטש קען טראכטן "איך קען אליין זיך אויסלערנען אין ידיעת ה' דורך בודד זיין און פארשטיין חכמה", אבער די קבלה איז אז יעדער איד דארף מאכן א שיעור אין רמב"ם, א שיעור אין חסידות, אדער אנדערע חכמה וואס ברענגט צו ידיעת ה'. דורכדעם קומט מען צו אהבה און עבודה.

- **דער קרייז שליסט זיך**: דער רמב"ם ענדיגט ספר המדע מיט מדע — עבודה לשמה מוז זיין על פי אהבה, אהבה מוז זיין על פי דעה, און פאר דעם איז דא א מצוה פון "ואהבת את ה' אלקיך." "בכל לבבך" מיינט אז מען זאל מייחד זיין צייט צו וויסן דעם אייבערשטן כפי כחו.

- **„כפי כח“ ענטפערט אויף א טענה**: איינער קען זאגן "איך פארשטיי סיינוי נישט דעם אייבערשטן, בין איך פטור." דער תירוץ: א מענטש קען נישט משיג זיין דעם אייבערשטן כפי שהוא (ווי דער רמב"ם האט געזאגט אין יסודי התורה אז כל זמן א מענטש איז צוזאמגעשטעלט פון גוף ונפש קען ער נישט אינגאנצן משיג זיין), אבער "כפי כח שיש באדם" קען ער משיג זיין, און דעם כח איז ער מחויב צו נוצן.

- **„לייחד עצמו“ מיינט ביחידות לערנען**: עס ווערט פארגעלייגט אז "לייחד עצמו" מיינט נישט נאר מייחד זיין צייט, נאר אויך — אזויווי דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז מען לערנט צו א חכם ביחיד — אזוי דארף א מענטש זיך אליין מתבודד זיין און פארשטיין די חכמה וואס איז מודיע דעם אייבערשטן. ער דארף אנקומען צו א מדרגה וואו ער קען זיך אליין אויסלערנען אין ידיעת השם.

- **ספרי אין ספר המצוות**: דער ספרי זאגט "למד כדי שתדע" — דער רמב"ם ברענגט דאס אין ספר המצוות. דאס מיינט אז די מצוה פון אהבה איז ממש לערנען — דורך לערנען קומט מען צו וויסן, דורך וויסן קומט מען צו ליב האבן.

- **[דיגרעסיע — פראקטישע אנווענדונג:]** למעשה דארף יעדער איד מאכן א שיעור אין חכמה וואס איז מביא צו ידיעת השם — צי דאס איז רמב"ם, חסידות, אדער אנדערע חכמות וואס זענען מודיע דעם אייבערשטן.

סיום ספר המדע — חתימת הרמב"ם

תמלול מלא

הלכות תשובה פרק י': עבודת השם מאהבה

מבוא — פרק י' אין קאנטעקסט פון הלכות תשובה און ספר המדע

Speaker 1

רבתי, מיר לערנען הלכות תשובה פרק י', די לעצטע פרק, די אונטערשטע פרק אין הלכות תשובה, און אויך אין גאנץ ספר המדע. און מ'דארף טראכטן וויאזוי דאס קומט אריין. די נושא פון די פרק איז עבודת השם מאהבה אדער לשמה, וואס דער רמב"ם גייט מסביר זיין וואס דאס מיינט.

קאנעקשאן 1: שכר ועונש (פרקים ז'—ט')

לכאורה איז עס זיכער קאנעקטעד מיט די לעצטע דריי פרקים פון הלכות תשובה, ווייל ער האט מסביר געווען... ער הייבט גלייך אן אזוי. ער האט יעצט אזוי שייך מסביר געווען וואס א געוואלדיגע שכר איז, וועט א מענטש טראכטן אז די גאנצע תכלית איז שכר, און אייביג ווען ער טוט עבודת השם, תורה ומצוות, וועט ער טראכטן נאר פון שכר.

Speaker 2

יא, אקעי, אקעי. איך מיין אז יענץ דארף מען אביסל בעסער פארשטיין. אבער על כל פנים, ווייל וואס? ווייל שכרו אתי, די גאל וואס א מענטש דארף זיין א נאר נישט צו טון וועגן די גאל. מ'דארף פארשטיין וואס ער מיינט צו זאגן.

Speaker 1

אבער וואס ער מיינט צו זאגן איז אז מ'קען נישט ווען מ'איז עוסק בתורה טראכטן נאר פון די שכר. מ'דארף עוסק זיין בתורה מיט די פול פול פאוקעס. לכאורה דאס איז זיין... לאמיר טראכטן, מ'דארף טראכטן אינעווייניג.

אבער ס'איז זיכער אז ס'האט צו טון אזויווי דו זאגסט, אז מ'האט אים מסביר געווען וואס די טובה איז, וואס מ'קומט אן, דארף מען מסביר זיין וויאזוי מ'טראכט וועגן די טובה, וויאזוי מ'לערנט די טובה.

איך מיין אז די אנדערע וועג צו אמת'דיג פארשטיין איז אז די ריכטיגע עבודה מאהבה איז דער וואס פארשטייט אמת'דיג וויאזוי ס'ארבעט, איך וואלט געזאגט אפשר. נישט איינער וואס מיינט, אזויווי מ'האט גערעדט פריער, נישט איינער וואס מיינט אז דער אייבערשטער האט געמאכט א דיעל מיט מענטשן, דו ארבעט און איך וועל דיר געבן שכר. ניין, די ארבעט אליין איז דער אמת, און ממילא באקומט מען שכר. איך מיין אזוי וועט מען זען אינעווייניג.

וואס ער גייט זאגן איז אזוי, ווען א מענטש לערנט א גאנצע צייט, אבער ער לערנט נאר האלב וועגס ווייל ס'איז נאר א הכנה צו עפעס א גרויסע מין שכר, איז ער קיינמאל נישט קונה חכמה. סאו די תורה בעולם הזה איז פון די זעלבע מין ענין, ס'איז די זעלבע מין ענין פון חכמה. זייער גוט.

קאנעקשאן 2: מדרגות פון הבנה — שלא לשמה ולשמה

סאו אבער דאס איז איין זאך, ס'איז זיכער די איין קאנעקשאן. נאך א זאך איז, מיר האבן גערעדט פריער, מסביר געווען אז ס'איז דא די אמת'דיגע הבנה וואס די חכמים ונביאים האבן, למשל וועגן ימות המשיח וכו', אפשר נישט יעדער איינער האט עס. און מ'גייט זען אין די פרק, אין די ענד פון די פרק מער, אז ס'איז אמת אז די עבודה מאהבה, אמת'דיג, מ'רעדט יא, דאס איז דער רמב"ם, אלעס וואס דער רמב"ם האט מסביר געווען פריער וועגן די שכר, אז די תורה זאגט צו שכר, מיינט עס נישט אז דאס איז די גאל.

קען זיין אז דאס איז נישט וואס מ'זאגט פאר יעדן. קען זיין פאר פשוט'ע מענטשן, פאר קליינע קינדער, זאגט מען יא, לערן, לאז דיר פארשטיין די פשוט'ע פשט אין די חומש אויך, יא, אין חומש שטייט דאך אויך, יא, לערן

זאגט דער רמב"ם, **"ואין ראוי לעבוד את השם על דרך זה"**. איך מיינ, מ'דארף פארשטיין די לחיי העולם הבא, ווייל איך מיינ ער טראכט פון די פערספעקטיוו פון א מענטש וואס מיינט אז מ'קען אפילו זאגן "כדי לכל הברכות הכתובות בתורה". סתם, סתם, יענער מענטש פארשטייט נישט אמת'דיג וואס מיינט עולם הבא.

איך וואלט אפשר געזאגט אז דער מענטש דארף געבן די פול הונדערט פראצענט פאקוס אויף די חכמה ווייל ער טוט די חכמה. וואס מיינט דאס? אז די חכמה וואס ער איז יעצט קונה, זאל ער עס קונה זיין ווייל יעצט איז דאס זייער וויכטיג. וואס מיינט עולם הבא? אויך די חכמה אמת? יא, אבער עס איז חכמה ווען ס'איז שוין חכמה מפשטת אן א גוף און... עס איז נאך בעסערע חכמה. אבער ווען א מענטש... איך פארשטיי מיינ קשיא.

Speaker 1

יא, אבער ער דארף ענדזשויען די חכמה יעצט פולי. דאס איז וואס איך זאג, פונקט אזוי ווי דאס שטימט. עפעס דארף מען... אקעי.

Speaker 2

איך מיינ טייטש אז פשוט אז חיי העולם הבא מיינט וואס דער המון עם מיינט איז חיי העולם הבא. אפשר די תכלית המעשה, נישט די נמשל פון די משל. אבער דו זאגסט אויך אז עפעס אמת'ע נפש הבהמית, אבער אפשר שפעטער וועט מען זען בעסער.

פשוט: עובד מיראה איז נישט די מעלה פון נביאים וחכמים

Speaker 1

זאגט ער, **"ואין ראוי לעבוד את השם על דרך זה"**. ס'איז נישט ראוי, ס'איז נישט פאסיג. **"שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה"**. ער דינט דעם אייבערשטן מיראה, ווייל ער האט מורא פון די קללות.

די ווארט יראה און אהבה מיינט נישט דווקא מורא ווערסעס ליבע, נאר עס מיינט פאר א ריזן. ווייל ברכות אויך, אז דאס איז נאר א מינס. **"ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים"**. און די מעלה איז נישט די מעלה פון נביאים און נישט די מעלה פון חכמים.

"ואין עובד את השם על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים". ווער איז נישט א נביא אדער א חכם? די עמי הארץ, נשים וקטנים. **"שמחנכין אותם לעבוד מיראה"**. זיי איז מען טאקע מחנך לעבוד מיראה, אבער די תכלית איז נישט זיי זאלן בלייבן ביי דעם, נאר **"עד שתראה דעתך"** – ביז זייער דעת וועט ווערן קלארער, **"ויעבדו מאהבה"**. זאל מען אים דינען דעם אייבערשטן מאהבה.

הלכה א (המשך) – עובד מאהבה: עושה האמת מפני שהוא אמת

פשוט: עובד מאהבה

איז ער מסביר, עובד מאהבה, איינער וואס דינט דעם אייבערשטן באהבה, עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה, ער גייט אין די וועגן פון חכמה, לא מפני דבר בעולם, נישט וועגן קיין שום זאך, לא מפני יראת הרעה, נישט וועגן די מורא פון שלעכטס, ולא כדי לירש הטובה, נישט כדי צו ירש'ענען גוטס, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת, ער טוט עס מיט א ריינקייט, ער טוט די אמת ווייל ס'איז אמת. ער טוט, ער וויל פארשטיין און ער וויל טון די אמת ווייל ס'איז אמת.

חידוש: אמת איז אמת מצד עצמו – א לאגישע נויטווענדיקייט

לכאורה מיינט דאס פשוט, ווייל פארוואס איז די אמת אמת? לאמיר פארשטיין. פארוואס איז די אמת אמת? איינער זאגט די אמת איז אמת כדי מ'זאל באקומען שחר, דאס מאכט נישט קיין סענס. די אמת איז נישט אמת כדי מ'זאל באקומען שחר, די אמת איז אמת ווייל ס'איז אמת. אפשר דאס אליין איז די שחר, אבער דאס דארף מען נאך פארשטיין.

ס'איז א מחשבה'לע זענסטו, אזא שטיקל תורה, אזא זאך, חכמה, יא? ס'איז א טיפשות, מ'דארף נישט זיין קיין נביא, מ'דארף נישט זיין קיין חכם צו פארשטיין דאס, ס'איז א פשוט'ע זאך. אבער די רמב"ם זאגט אז אמת איז גוט ווייל ס'איז אמת.

תורה, טו מצוות, כדי דו זאלסט באקומען געלט, דו זאלסט באקומען שלום, וכו' וכו'. קען זיין אז דער רמב"ם וויל דא פארענטפערן נאך א תירוץ בעצם אויף יענע קשיא, אז אמת טאקע, דאס איז שלא לשמה, אבער דאס זאגט מען פאר מענטשן ווי לאנג זיי פארשטייען נאכנישט. קען זיין דאס איז נאך א קאנעקשאן.

קאנעקשאן 3: סיום אויף גאנץ הלכות תשובה – עשרת ימי תשובה

און א דריטע זאך וואס איז וויכטיג צו כאפן איז, און איך מיינ אין דעם זין איז עס א סיום נישט נאר פאר די גאנצע הלכות תשובה און פאר די ספעציפישע ענין פון שחר ועונש, אה, נאך צוויי זאכן דארף איך זאגן סארי.

קודם כל איז עס א סיום אויף גאנץ הלכות תשובה, נישט נאר אויף די נושא פון שחר ועונש, ווייל תשובה מיינט דאך אונז קומט צו אן עולם הבא, אזויווי מיר האבן געזאגט, און תשובה מיינט דאך אויך צו עולה זיין אין די אלע מדרגות וואס דו האסט דא, מענטש, פון א מין ביז א צדיק גמור, און נאכדעם דארפסטו וויסן אז דו האסט נאך א מדרגה וואס איז לשמה.

קען זיין תשובה טוט מען שוין קומען נאכנישט טראכטן אלעמאל על פי רמז, הלכות תשובה האט צען פרקים קעגן די עשרת ימי תשובה, און יום כיפור קומט מען אן צו די מדרגה פון לשמה, עובד מאהבה.

קאנעקשאן 4: סיום אויף ספר המדע – מדע און אהבה

א פערדע זאך איז, אז עס איז א סיום אויף גאנץ ספר המדע, ווייל דער רמב"ם גייט דאך אויספירן דא אז אויב מען וויל פארמאגן אהבה, דארף מען זען אהבה לפי הדעת, לפי האהבה, אזוי איז די לשון הרמב"ם אין סוף פרק, אז אהבה האט צו טון מיט וואס איך ווייס. די רעזולטאט פון אהבה איז אליינס די וויסן.

סאו אין דעם זין, און דער רמב"ם גייט זאגן בפירוש אז די אויספיר פון די הלכות אהבת ה' איז בעצם אז מען דארף לערנען מדע, ווייל דורכדעם איז מען קונה מדת האהבה, און ער צייכנט צו צוריק צו יסודי התורה. סאו אין דעם זין איז עס בעצם א סיום אויף גאנץ ספר אהבה, נישט נאר א סיום, ס'ברענגט אונז אריין צוריק פארוואס מען דארף לערנען מדע, פארוואס מען דארף לערנען יסודי התורה, די אלע יסודות'דיגע זאכן וואס דער רמב"ם האט דא אויסגעלערנט, און ס'איז אויך אן אריינפיר אין ספר אהבה, וואס הייסט ליטעראלי ספר אהבה, וועלן מיר זען דארט וואס ס'מיינט פונקטליך.

Speaker 2

אה, דאס איז מקשר מדע מיט אהבה. מ'האט אלע ידיעות וואס מ'האט ביז יעצט, און מ'דארף אבער גיין גרעזדזשענישן צו אהבה. מ'וועט זען אין אנהייב אהבה וויאזוי ער טייטשט אהבה.

הלכה א – אל יאמר אדם: עבודה מיראה איז נישט די מעלה פון נביאים וחכמים

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם, **אל יאמר אדם**, יא? זאגט דער רמב"ם, מ'האט יעצט געלערנט וועגן די געוואלדיגע זאך פון שחר, אז שחר איז א געוואלדיגע זאך, און דאס איז די עיקר זאך, זאל נישט א מענטש זאגן **הריני עושה מצוות התורה, כדי שיקבל הברכות הכתובות בתורה...**

פשוט: ברכות הכתובות בתורה

די ברכות מיינט ער די וואס ער האט פריער געזאגט אז זיי מיינען נישט, עניוועיס, אז דאס איז פשוט. די פשוט'ע ברכות הכתובות בתורה וואס איז א חלק פון די הכנה צו עולם הבא, **אדער אפילו כדי שאזכה לחיי העולם הבא. אדער זיי זאגן פארקערט, "ואם לא אשמע ואעבור על עבירות שזכרתם אהיה ניצל מן הקללות הכתובות בתורה, כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא."**

דיסקוסיע: וואס מיינט "כדי לחיי העולם הבא"?

Speaker 2

פריער האט ער געזאגט נביאים און נישט חכמים, דא זאגט ער אפילו אין די חכמים נישט אלע. ס'איז דא מדריגות, דענק איך. אפשר מיינט ער מרמז זיין אז חכם פון די חכמים, א געוויסע חכמים וואס ער רעדט פון זיי אין די ווערטער, נישט אלע פון זיי זענען געווען אויף די מדריגה.

Speaker 2

ניין, ער זאגט נורא מאורות, מ'דארף עס טאקע פארשטיין. ס'איז א סתירה. פריער האט ער געזאגט נורא מאורות, יעצט זאגט ער אפילו א חכם. אפשר אין אים אליינס איז דא מדריגות. אפשר דאס איז די סוד. די עכט אמת'דיגע מעלה פון עובד מאהבה, דאס איז שוין אפילו א חכם איז נישט זוכה. קען זיין אינטערעסאנט. ס'זעט אויס ווי א סתירה מינה וביה.

Speaker 1

איך גלייב נישט אז דער מפרש גייט זיך אפגעבן מיט די סתירה. דו קענסט זיין גאנץ זיכער אז ער גייט נישט. ס'איז נישט די כוונה פון סתירות אז מ'זאל ווערן פון זיי. מ'דארף זען. אפשר יא. ער זאגט דא עפעס, למשל... ניין, ניין, ניין, ער זאגט נישט.

איך זאג דיר, ס'איז דאך א סתירה. דער רמב"ם מיינט עפעס טיפער. עפעס מיינט ער צו זאגן מיט דעם "אין כל חכם זוכה לה". איך בין נישט דער חכם, אז איך זאל זיין זוכה אז דו זאלסט פארשטיין. ניין, אונז צו פארשטיין אויך... דו זאלסט פארשטיין מיט אונז אז ס'איז דא דא עפעס א מקום צו בעסער ווערן. אונז צו האלטן זיך אויך פאר חכמים, און אונז צו האלטן זיך נאכנישט אינגאנצן אויף די מהרסים. און צו פארשטיין אז אלעס וואס איז געטון געווארן איז געווען נאר מיט א פארקערטקייט.

פשט: מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבי

ס'איז דאך דא א "והיא שעמדה לאבותינו ולנו". די "אבותינו" איז יא אויף די חכמה וואס זיי זענען זוכה געווען צו דעם. דאס איז די "אבותינו", "שקרא הקדוש ברוך הוא אוהבי". וואס רופט אן דער אייבערשטער "אוהבי"? אז אלעס וואס זיי האבן געטון איז געווען נאר מיט א פארקערטקייט.

הלכה ג (המשך) – אברהם אבינו אלס דער דוגמא פון עובד מאהבה

Speaker 1

אפשר איז דא אין דעם אליין מדריגות, אפשר איז דאס די סוד. דאס רעדט אמת'דיג די מעלה פון עובד מאהבה, דאס איז שוין אפילו א חכם איז נישט זוכה.

Speaker 2

אוקעי, דאס איז אינטערעסאנט. עס זעט אויס ווי א סתירה מינה וביה.

Speaker 1

אוקעי, איך גלייב נישט אז דער מפרש גייט זיך אריינלאזן אין די סתירה. איך קען זיין גאנץ זיכער אז ער גייט נישט. עס איז נישט די קאנט פון סתירות וואס מען קען ווערן פון אים. מען דארף זען, אפשר יא.

Speaker 2

ער זאגט דא עפעס? למשל?

Speaker 1

ניין, ניין, ניין, אוקעי, ער זאגט נישט. איך זאג דיר, איך זע אז ער האט סתירות. ער האט אבער מיין איך עפעס טיפערס. עפעס מיינט ער צו זאגן ביי דעם "אין כל חכם זוכה לזה". זעט אויס איך בין נישט דער חכם וואס איז זוכה דאס צו פארשטיין.

Speaker 2

ניין, אונז צו פארשטיין אויך. אונז פארשטייען אז עס איז דא עפעס א מקום צו בעסער לעבן. אונז האלטן זיך אויך פאר חכמים, און אונז האלטן זיך נאך נישט אינגאנצן אויף די אהבה. ס'איז אונז פארשטענדליך וואס ער זאגט דא.

אברהם אבינו – "אוהבי"

Speaker 1

חידוש: יעצט איז שוין אמת – נישט נאר עולם הבא

און נישט ווי געזאגט אז עולם הבא, אז א מענטש לעבט און ער טראכט, יעצט איז נאר הכנה לעולם הבא, אויף עולם הבא וועל איך פארשטיין אז דעמאלטס וועט זיין חכמה. ניין, דער מענטש זאל וויסן אז יעצט איז שוין אויך אמת, ס'איז שוין חכמה יעצט. אבער מ'רעדט מער פון די ריזען, די מאטיוועישאן, די ריזען. און די ריזען דארף זיין אז די ריזען איז מחויב מצד עצמו. אויב מ'רעדט פון די אמת, די גוט איז גוט מצד עצמו. אויב איינער רעדט נישט פון די אמת, די גוט איז טאקע א פראבלעם.

Speaker 2

אמאל אפילו אין די תורה איז דא חלקי התורה וואס זענען נאר הכנות צו אמת, כדי מ'זאל נישט נכשל ווערן אויף עפעס א חטא. מ'רעדט דא מסתמא די חלק התורה וואס איז אמת מפני שהוא אמת. אבער אויך, ער טוט עס כדי ער זאל אנקומען צו די אמת.

פשט: וסוף הטובה לבוא בכלל

Speaker 1

זאגט ער, **וסוף הטובה לבוא בכלל**, אין די כלל פון אמת קומט אויך אז מיט דעם גייט עס ברענגען טובה, ס'גייט ברענגען חיי עולם הבא, ס'גייט ברענגען אלע גוטס. אבער דאס טאר נישט זיין די מעין פאוקעס.

חידוש: מחלוקת רמב"ם מיט מקובלים – אמת למעלה מטוב אדער טוב למעלה מאמת

איך וויל דיר זאגן א טיפע הערה וואס קיינער גייט נישט פארשטיין, אפילו איך נישט, אבער ס'איז דא א מחלוקת הרמב"ם און די מקובלים. און די מקובלים וואלטן געזאגט אז מ'דארף שרייבן עושה הטוב מפני שהוא טוב וסוף האמת לבוא. דער רמב"ם זאגט עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבוא.

איז דא א טיפע מחלוקת צו טובה איז למעלה מאמת אדער אמת איז למעלה מטוב. דער רמב"ם, אמת איז טייטש חכמה. דער רמב"ם האט געהאלטן אין די שיטה אז חכמה איז די עכטע זאך. דער בעל התניא זאגט אז די טובה איז בכלל החכמה, אבער אנדערע האבן געזאגט אז אמת איז בכלל הטוב.

אקעי, ס'מאכט אויס אסאך חילוקים. ס'איז נישט נאר א שפיל פון ווערטער צו מ'רופט אן דאס השם אמת אדער מ'רופט עס אן טוב. ניין, ניין, ס'איז אן עכטע חילוק. טוב מיינט א זאך וואס איז גוט, וואס איז נחשק, און אמת מיינט א זאך וואס איז אמת, אפילו ס'איז נישט נחשק. ניין, ס'איז דאך פשוט אז ס'איז אויך. יעדער איינער איז מודה אז ס'גייט צוזאמען. די שאלה איז נאר וואס איז קודם צו וואס.

אבער איך זאג דאס נאר בתור רמז, ווייל דער רושם פון דאס ווארט אמת קען שטערן פאר מענטשן. אויב איינער פילט זיך נישט אויף די ריכטיגע דרך, זאל מען זאגן "עושה הטוב מפני שהוא טוב". ס'איז די זעלבע זאך ביי איוב.

הלכה א (המשך) – ומעלה זו... אין כל חכם זוכה לה

פשט: די מעלה פון עובד מאהבה איז זייער הויך

Speaker 1

על כל פנים, זאגט דער רמב"ם, יעצט, דאס איז וואס איז ראוי. דער רמב"ם גייט אין די זעלבע סטרוקטור פון זיין גאנצע צייט. קודם זאגט ער דיר דער אמת. דער אמת איז אז מ'זאל נישט טון מיראה נאר מאהבה, כמעט פאר קליינע מענטשן. אבער, זאגט דער רמב"ם, ס'איז נישט אזוי סימפל. ס'איז נישט אזוי סימפל.

ומעלה זו, זאגט דער רמב"ם ווייטער, **ומעלה זו**, די מעלה פון טון די אמת מפני שהוא אמת, מאהבה, און וועגן קיין שום אנדערע סיבה, **היא מעלה גדולה עד מאוד**, ס'איז א גרויסע מדריגה, ס'איז א גרויסע מעלה, **ואין כל חכם זוכה לה**, אפילו א חכם, נישט יעדער חכם איז זוכה צו דעם.

סתירה מינה וביה: נביאים וחכמים vs. אין כל חכם זוכה לה

איך וויל נאר זאגן אן הקדמה, ווייל איר קענט זיין חולק אויף מיין פשט נאכדעם, אבער איך וויל זאגן אן הקדמה, ווייל איך האב גערעדט מיט דעם אין א שיעור דא, מענטשן האבן געזאגט אז דער רמב"ם שטייט אנדערש ווי איך זאג פשט. איך וויל זאגן וואס דער רמב"ם זוכט דא.

וואס דער רמב"ם זוכט דא איז אזוי: וואס מיינט אהבה ראויה? ס'איז זייער וויכטיג, ווייל רוב מענטשן מיינען, דער רמב"ם אליינס רעדט וועגן דעם אין מורה אין די ענד פון די ספר, רוב מענטשן מיינען אהבה ראויה מיינט ער האט עפעס אזא זייער א שטארקע פילינג, ער גייט אויס, ער זינגט צוויי מאל אן אשירה, און ער פילט עפעס און זיין בלוט דרייט זיך ארום.

דער רמב"ם זאגט אז דאס האט נישט מיט גארנישט מיט גארנישט. מ'דארף געדענקען, אלעס הייבט זיך אן און ענדיגט זיך ביי דעם רמב"ם מיט דעת השם, וויסן דעם אייבערשטן, וויסן די אלע בריאים פון דעם אייבערשטן, וכולי וכולי. סאו אהבה ראויה מיינט נישט אז ער האט אסאך פילינגס. פילינגס איז אפשר א שיינע זאך, אפשר נישט, דער רמב"ם רעדט כמעט קיינמאל נישט פון פילינגס.

איך וויל נאר שטראפן, דער רמב"ם רעדט פון פילינגס? נאר ווען ער זאגט אין פרק ב', ער איז משתוקק לידע, אבער אלעמאל איז די פילינג איז טאווארדס ידיעה. אדער ער ווייסט אדער ער ווייסט נישט, אבער נישט די פילינג. די פילינג לאזט דער רמב"ם בכלל נישט אין די מצוה, איז דער רמב"ם רעדט נישט דערפון.

וואס מיינט "שוגה בה תמיד"

Speaker 1

אויב אזוי, פרעגט דער רמב"ם, וואס מיינסטו ווען איך זאג אברהם אבינו איז געווען אוהב השם? אוקעי, איך ווייס אז ער מיינט ער האט געטון אלעס מאהבה, אבער איך זאג אז ער האט געטון אלעס מאהבה דארף מען האבן אהבת השם. וואס מיינט אהבת השם?

זאגט דער רמב"ם, איך וועל דיר זאגן וואס ער מיינט, און איך וועל דיר מסביר זיין די משל פון שיר השירים. וואס ער מיינט איז, אז ער טראכט פון דעם א גאנצע צייט. ער טראכט א גאנצע צייט דערפון. ממילא פארשטייט ער בעסער, ממילא ווייסט ער פון דעם.

ווען ער ברענגט א משל, דער משל וואס ער זאגט פון חולת אהבה פון אן אשה, מיינט ער נישט צו ברענגען דעם משל ווי משוגע דער מענטש איז. ער מיינט ארויסצוברענגען אז דער משל ברענגט ארויס די תמידות הדעת, די תמידות הדבקות המחשבה.

Speaker 2

אדער ער ברענגט ארויס ווי שטארקע כח אהבה איז. די כח אהבה זאל א מענטש האבן פאר דאס.

Speaker 1

דאס זאג איך, דאס קען זיין, אבער איך לערן אז וואס ער לערנט פון די משל פון חולת אהבה איז דוקא די נושא פון אלעמאל טראכטן דערפון. וואס איז אמת, איינער וואס האט ליב א געוויסע פרוי זייער שטארק, טראכט ער א גאנצע צייט פון איר, אבער ער ברענגט נישט די פאווער פון די פילינג, נאר די תמידות, ער טראכט א גאנצע צייט, די תמידות המחשבה.

דער רמב"ם'ס לשון

Speaker 1

ער זאגט דאך אין קורצן, "ואהבת את ה' אהבה גדולה יתירה רבה עזה עד מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד". אז ער טראכט פון איר א גאנצע צייט, ס'איז אים שווער צו טראכטן פון אנדערע זאכן. א גאנצע צייט טראכט ער פון די אייבערשטער.

זאגט ער, "כאילו חולה אהבה", אזויווי די מענטשן וואס זענען חולה אהבה. ס'איז דא אזא זאך, א מענטש ווערט א חולה אהבה, ער ווערט "אבסעסד", ער פאלט אין "לאוו" ווי מיר רופן עס, ער פאלט אריין אין אהבה צו א געוויסע אשה, "שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא

זאגט דער רמב"ם, "והיא מעלת אברהם אבינו". אברהם אבינו איז יא דער חכם וואס האט זוכה געווען צו דעם. דאס איז די מעלה פון אברהם אבינו, שקראו הקדוש ברוך הוא "אוהבי". פארוואס רופט אים דער אייבערשטער "אוהבי"? אז אלעס וואס ער האט געטון איז געווען נאר מיט אהבה, "לפי שלא עבד אלא מאהבה".

ער האט נישט געדינט דעם אייבערשטער ווייל ער האט ליב דעם אייבערשטער. "ואהבת ה'" מיינט נישט אהבה. אהבה מיינט אז ער טוט אלעס וואס ער טוט נאר מאהבה, נישט מיראה, נישט משום דבר בעולם. אברהם אבינו איז געווען אן אוהב. וואס הייסט אן אוהב? אברהם אבינו איז געווען אן אוהב מיינט אז דו ביסט אויך... רואיג. א גרויסע מעלה. א געוואלדיגע זאך.

אברהם אבינו איז געווען הכרת הבורא, און ער האט פארשטאנען די טעות וואס אלע האבן געטון, און ער האט געטון חסד מיט די גאנצע וועלט, אבער ער האט עס נישט געטון וועגן קיין שום זאך, נאר וועגן אהבת ה'.

אהבה = טון די אמת מפני שהוא אמת

Speaker 1

"והיא", אה, דאס איז די אהבה. דו וועסט מיר זאגן אז דאס איז אהבה, אבער זאגט דער רמב"ם, דאס איז אהבה. אהבה איז טון די אמת מפני שהוא אמת. "והיא המעלה שציוונו הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבנו". די מעלה פון אברהם אבינו פאדערט דער אייבערשטער פון יעדן איד. יעדער איד זאל זיין א שטיקל אברהם אבינו.

שנאמר, "ואהבת את ה' אלקיך", זאלסט ליב האבן דעם אייבערשטער, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". זאלסט זיין אן אוהב ה', דאס הייסט דו זאלסט טון תורה ומצוות און חכמה משום אהבת האמת מפני שהוא אמת.

און דאס איז לכאורה די טייטש פון "בכל לבבך", ווייל דאס איז די ריזן פאר אלעס. ממילא, דאס איז דא אלע טייטשן פון די אלע ווערטער, אבער לכאורה דו עסט אז עס אינגלודט אלעס. דאס איז דאך די תכלית פון אלעס. ס'איז שטומט זייער גוט, ווייל דער רמב"ם זאגט אסאך מאל, וואס אברהם אבינו האט געטון כל זה וואלענטערי, האט דער משה רבינו געמאכט מצוות. דאס איז די גאנצע זאך, משה מאכט מצוות.

אהבת השם ≠ טון מצוות מאהבה

Speaker 1

אה, ובזמן שהיה אהבת השם ראויה, ער וועט ליב האבן די אייבערשטער ווייל דער אייבערשטער איז דער אמת ומהותו אמת. באלד וועלן מיר זען וואס איז די אהבה ראויה. אז יעלה על דעתו לעשות כל המצוות מאהבה, ער וועט טון אלע מצוות מאהבה. נישט נאר די עצם אהבת השם איז זיין אהבה. זייער גוט.

סאו אהבת השם איז נישט די זעלבע זאך ווי טון מצוות מאהבה. אהבת השם מיינט וויסן דעם אייבערשטן, מיר גייען זען. וויסן דעם אייבערשטן, טראכטן פון אים א גאנצע צייט. און ממילא טוט ער מצוות וועגן דעם, ווייל מצוות ברענגען אים צו דעם, און זיי זענען מעשים מניעים פון דעם, וכולי וכולי.

הלכה ד — וכיצד היא האהבה הראויה

דער משל פון חולת אהבה

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם, וכיצד היא האהבה הראויה? וואס איז די אהבה הראויה? זאגט דער רמב"ם, דאס איז געמיינט, דא גייט דער רמב"ם ברענגען זייער א פשוט'ע משל. ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל אהבה וואס אונז קענען איז נישט די ידיעת החכמה, ס'איז אן אנדערע מין אהבה, ס'איז אן אהבת גשמיים. גייט דער רמב"ם ברענגען אן אהבת גשמיים אלס א משל.

הקדמה: אהבה ראויה = תמידות המחשבה, נישט פילינגס

Speaker 1

דער רמב"ם וואלט געזאגט, די גילוי פון דעם איז סתם גוטע גשמיות. א מענטש וואס לערנט טיפע ענינים און ער איז מתייחד מיטן אייבערשטן, מאכט זיך אין אים א תשוקה, ער וויל וויסן וויאזוי פארשטייט מען דאס. דאס איז א "שוגה בה תמיד" סיטואציע.

שיר השירים אלס משל

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, "והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני". שלמה המלך האט שוין למעשה געווען דער מושל. שלמה האט שוין געטראכט אז ס'איז דאך דא אזא זאך ווי א חולת אהבה. ס'איז דאך דא אזא זאך ווי גיין קראנק פון אהבה. ער האט זיך אליינס גערופן חולת אהבה. ער איז נישט געווען חולת אהבה. זאגט ער, דאס טייטש חולת אהבה פאר'ן אייבערשטן. אבער נישט, ניין, דער רמב"ם זאגט נישט אז ס'איז א חולת אהבה פאר'ן אייבערשטן. פאר'ן אייבערשטן איז עס נישט קיין מחלה, פאר'ן אייבערשטן איז עס ריכטיג. יא, אוודאי, אוודאי, אבער ער וועט נישט אויסגעווארטן ווערן.

Speaker 2:

איך זאג, שלמה זאגט דרך משל, ער זאגט נישט אויפ'ן אייבערשטן.

Speaker 1:

אוקעי, ער זאגט, ער רעדט דאך פון די משל פון די איש ואשה דארט. אבער כל שיר השירים איז דאך א משל צו אהבת ה'. שיר השירים רעדט וועגן אהבת איש ואשה, איז דאך א משל צו אז א גאנצע טראכטן פון אייבערשטן. די גאנצע שיר השירים ברענגט ארויס ווי א גאנצע טראכטן ער פון איר אדער זי טראכט פון אים, וואטשעווער וועי. דאס איז דאך וואס דער רמב"ם מיינט. און ער איז נאר מפרש איין פסוק "חולת אהבה", אבער ס'איז דאך דא א מקום צו מפרש זיין די גאנצע וועגן דעם. ניין, ער זאגט, ער ברענגט די חולת אהבה צו ווייזן אז זיין דוגמא וואס ער האט געזאגט, זיין משל, איז דאך שלמה המלך'ס משל.

דער רמב"ם'ס סדר: קודם סברא, נאכדעם ראה

Speaker 1:

דער רמב"ם טוט עס א סדר מאכן. קודם דער רמב"ם טוט מיינען דרך, קודם איז ער מסביר וואס ער זאגט, נאכדעם זאגט ער אז אזוי שטייט טאקע אין פסוק. ניין, דער רמב"ם זאגט נישט "ס'שטייט אין פסוק און דעריבער קען מען דאס זאגן". דער רמב"ם זאגט "איך זאג", והוא שאמר, איך טריי נאכצומאכן, איך וויל נאכמאכן. נאכדעם זאגט ער, אה, ס'איז נישט, ס'שטייט טאקע אין רמב"ם.

דער רמב"ם זאגט, "אמרו חכמים הראשונים". איך וויל נאר טראכטן. עפעס האב איך נאך געהאט צו זאגן וועגן די חולה אהבה, איך ווייס נישט וואס. אוקעי.

די שטראקטור פון ספר המדע

Speaker 1:

אה, עד כאן האט דער רמב"ם אונז אויסגעלערנט אז מ'דארף טון אזוי, און ממילא מ'דארף האבן די שטארקע אהבה. ברענגט ער אז דאס שטייט נישט נאר, ער האט עס שוין אויך געברענגט, אז מ'דארף נישט טון אהבה, ניין, ער האט געזאגט. קודם האט ער דאך געזאגט אז ס'איז א גרויסע מדרגה.

איך וואלט געוואלט פארשטיין אזוי, ספר המדע הייבט זיך אן מיט וויסן דעם אייבערשטן. אן וויסן האט מען נישט וועגן וואס צו טראכטן א גאנצע צייט. שוגה בה תמיד, טראכטן א גאנצע צייט וועגן וואס? הייבט זיך אן מיט וואס דער אייבערשטער איז. צו פארשטיין דעם אייבערשטן דארף מען פארשטיין די גאנצע בריאה, און מ'דארף פארשטיין די חכמה צו קענען פארשטיין דעם אייבערשטן.

און נאכדעם קומט אריין פון אלעס וואס מ'דארף נוצן ווערן כדי צו קענען פארשטיין. א מינוט, נאכדעם קומט נאך אריין תלמוד תורה, ווייל די תורה איז דאך אויך א חלק פון די חכמה פון אייבערשטן.

שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה", טראכט ער א גאנצע צייט, זיין קאפ קומט צוריק צו איר.

זאגט ער, אהבת ה' מיינט אז א גאנצע צייט איז מען ביזי מיט די אייבערשטער, א גאנצע צייט טראכט מען און מ'קלערט און מ'בענקט זיך צו די ידיעה פון די אייבערשטער. "יתר על כן תהיה אהבת ה' בלב אוהביו", אהבת ה' וואס מ'זאגט מיינט אז ס'זאל נאך זיין שטערקער ווי די אוהב וואס איז אוהב אשה און ער טראכט פון איר א גאנצע צייט.

אהבת השם מיינט אז א גאנצע צייט איז מען ביזי מיטן אייבערשטן, "שוגה בה תמיד". נאר א גאנצע צייט, "שוגה בה" מיינט אז מ'קען נישט אוועקגיין פון דעם אפילו בשוגג. נישט נאר ווען מ'איז בדעת און מ'טראכט פונעם אייבערשטן, נאר מ'קען פשוט נישט טראכטן ווען מ'וויל זיין נישט.

דיסקוסיע: וואס טייטש "שוגה"

Speaker 1:

דער ראב"ד האט דא א חקירה וואס טייטש "שוגה", ער ווייסט נישט וואס ער מיינט. אבער איך מיין אז דער רמב"ם מיינט צו זאגן... יא, דער ראב"ד ברענגט צוויי פשטים וואס טייטש "שוגה". איך מיין אז דער רמב"ם מיינט פשוט, "שוגה" ביי די רמב"ם מיינט טראכטן א גאנצע צייט. ס'איז א ספעציעלע "ווערב" פאר א מחשבה וואס איז ווי "אבסעסיוו". "אבסעסיוו" סאונדט ראנג, אבער כאילו ס'איז א גאנצע צייט, פארשטייסטו? א מחשבה חוזרת ונשנית א גאנצע צייט.

דער ראב"ד זאגט צוויי אנדערע פשטים, אוקעי. יא, דער ראב"ד זאגט ער ווייסט נישט וואס ס'טייטש. אז ס'מיינט "שגיון לדוד", ער זינגט פאר'ן אייבערשטן א גאנצע צייט, אדער "שוגה" ער טראכט פון אים. אדער א צווייטע, אז ווי ער זאגט "שוגה", ניין, אז ער מאכט א שוגג בעניניך, ער פארגעסט זיינע אייגענע זאכן, ער ווערט משוגע וכו'. ס'איז אזוי ווי "עם עמך אליך אברח", ס'איז ווען ער איז שוגג, ווען ער פארגעסט.

דער משל ענטפערט אויף א פראקטישע קשיא

Speaker 1:

דער משל איז זייער גוט, פארוואס? ווייל מענטשן ווידערן זיך, וויאזוי קען מען טראכטן? אויף וואס הייסט דאס חסיד'יש גערעדט, איך מיין אז מ'רעדט וועגן מ'זאל טראכטן פון אייבערשטן אלמלא דמסתפינא, זאגט מען, איך בין דאך ביזי מיט מיינ ווייב און קינדער, איך בין ביזי מיט מיי ארבעט.

זאגט מען דאך, יא יא, ווען דו האסט עפעס א גרויסע תאוה צו עפעס אן אשה, דו האסט אמאל טאקע צייט אינמיטן עסן צו טראכטן פון איר. יא, יתירה מזו תהא אהבת השם. ס'איז א זאך וואס גייט מיט אים איז די גאנצע צייט, ווייל דאס איז די וואס... יתירה מזו תהא אהבת השם, "ואהבת שוגה בה תמיד", ווי משה רבינו האט אונז געזאגט "בכל לבבך" - מיט די גאנצע הארץ, "בכל נפשך ובכל מאדך".

ס'טייטש, אפילו ווען מ'איז ביזי. אפשר מיינט ער ווען מ'איז ביזי בעניני נפש און ביזי בעניני ממון, זאלסטו ליב האבן דעם אייבערשטן. אזוי איז די טראכט, ווייל ער טראכט אז ער מיינט די פסוק ווייטער, "בשבתך בביתך ובכלתך בדרך". אפשר מיינט ער ווען מ'איז ביזי...

דיסקוסיע: אמת'ע אהבה vs. גוטע גשמיות

Speaker 2:

יא, מ'איז ביזי, דער אייבערשטער האט דיר זיי געגעבן, זיי קומען פון אייבערשטן, דער אייבערשטער האט דיר זיי געגעבן.

Speaker 1:

אבער מיר האבן געזאגט א גאנצע פרינציפ אין איינע פון די שיעורים וואס מיר האבן גערעדט איבער דעם, אז דער רמב"ם וואלט נישט אזוי געזאגט, ווייל דער רמב"ם האט געזאגט אז דאס איז זייער א הכנה, ס'איז זייער גוט, ס'איז עבודה מאהבה. אבער אמת'ע אהבה איז שוין א טראכט פון אייבערשטן.

וואס טוט אן עבד וואס זוכט נישט די געלט? נאר דער עבד ווייסט אז אזוי דארף עס זיין, אז ער דינט זיין רבי ווייל ער וויל אזוי, ווייל ס'קומט אזוי, ווייל דאס איז אמת. מ'קען זאגן "מפני שטוב לעבדו", דאס איז ראוי נאך א ווארט פאר טוב. אויב איינער מיינט אז "על מנת לקבל טובה", מיינט אז ער איז מקבל טובה, האט ער נישט פארשטאנען אמת'דיג. אבער דאס איז וואס ער לכאורה וועט מיינען.

Speaker 1:

נ, "מפני שהעולם הבא הוא טוב", "מפני שהשגת השם הוא טוב".

Speaker 2:

זייער גוט.

לשמה און שלא לשמה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, "כל העוסק בתורה...". אה, דאס איז דאס וואס מ'הייסט אין די חכמים' לשון, "מאהבה", אדער אן אנדערע לשון, "שלא יעסוק אדם לא לקבל פרס". דער רמב"ם האט איבערגעטייטשט, דער רמב"ם האט געברענגט די תרגום משנה און געטייטשט "פרס" פאר "פרס", קיינער ווייסט נישט וואס מיינט "פרס". זאגט דער רמב"ם, נאך א ווארט וואס ער הייסט, "לשמה".

זאגט דער רמב"ם, "כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר, או כדי שלא תגיע עליו פורענות, הרי זה עוסק בה שלא לשמה". ער טוט תורה שלא לשמה, נישט פאר די תכלית פון די תורה אליין. "כל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר, אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה", איינער וואס איז עוסק אין תורה ומצוות נישט וועגן יראה, נישט וועגן שכר, נאר ווייל ער האט ליב דעם אייבערשטן, דער אדון כל הארץ האט געהייסן אזוי, "הרי זה עוסק בה לשמה".

חידוש: לשמה מיינט השגת השם

און וואס האט די תורה מיט אדון כל הארץ? ווייל דורך די תורה פארשטייט מען אים, אמת? נישט סתם ווייל ער האט ליב צו טון מצוות פון דעם אייבערשטן. דאס וויל איך מדגיש זיין. ווייל דער רמב"ם גייט פונקט אזוי חכמה והשגות, רייט? ער איז עוסק בתורה ווייל ער האט ליב ווער עס האט ליב אדון כל הארץ וויל אים פארשטיין.

זאגט דער רמב"ם, זאגט ער אין פרק י', ער גייט צוריק צו די עבודה מיט די רב. דער עובד זעט אז ס'איז דא א רב. דער עובד זעט אז ס'איז דא א רב, און ממילא וועט ער עוסק זיין בתורה לשמה כדי להשיג את אדון כל הארץ.

שלא לשמה בא לשמה — דער מהלך פון חינוך

אבער די חכמים האבן געזאגט אן אינטערעסאנטע זאך. לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה. ס'טייטשט, אויב א מענטש טראכט לשמה איז די וויכטיגסטע זאך, אבער די אנדערע אפיציע איז בכלל נישט לערנען תורה? ניין. קודם לערן תורה אפילו דו ביסט נאכנישט זוכה צו די מדרגה פון לשמה. שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ווייל פון שלא לשמה וועסטו אנקומען צו לשמה. די תכלית איז ווייטער לשמה. זייער גוט.

אדער די אנדערע ווערטער וואס דער רמב"ם ברענגט דא ארויס איז אז די לשמה, ס'גייט צוריק צו וואס דו האסט געזאגט פריער, די לשמה מאהבה איז נישט קיין קליינע זאך. נישט איך זאג יעדער איד לשמה, ס'איז א גרויסע עבודה. איז ממילא, רוב מענטשן דארפן באמת אנהייבן מיט שלא לשמה, אדער אסאך מענטשן וועלן בלייבן דארט.

לפיכך, כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, ווייסט ווער איז עמי הארץ? דער וואס האט געלערנט א גאנצע ספר הרמב"ם און נאכנישט געלערנט די לעצטע פרק. ווייל יעצט לערנען מיר זיך שוין, האבן מיר געלערנט א גאנצע ספר, און מיר זענען זיכער שוין נישט בכלל עמי הארץ. דער רמב"ם זאגט אז מיר זענען די סארט. מ'קען זיך נישט זען אז אונז זענען די עמי הארץ.

אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר. לערנט מען זיי אויס צו יא לערנען מיראה און כדי לקבל שכר. עד שתראה דעתן ויחכמו

מקורות פון חז"ל פאר עבודה מאהבה

נעמט מען אוועק עבודה זרה מיט זאכן וואס קענען אוועקשלעפן, און תשובה כדי צו קענען צוריקקומען צום אייבערשטן אויב מען פארגעסט. דא קומט מען צוריק צו אהבה, איז עס אזויווי די ענד פון מדע. אהבה, וואס איז ידיעת השם? ער גייט דיר זאגן אין די ענד. אקעי, אבער יעצט האלט ער ביים פשוט ברענגען מקורות פון חכמים אז דאס איז טאקע אמת אז מען דארף טון... אז ס'איז דא א חילוק פון אהבה און יראה, און מען דארף טון מאהבה, וכו', יא?

אמרו חכמים הראשונים... מיט חז"ל האבן געזאגט אין ספרי, "שמה תאמר הריני לומד תורה בשביל שאהיה עשיר", כדי איך זאל באקומען שכר און זיין אן עשיר, אה, "בשביל שאקרא רבי", אז מען זאל מיך רופן א רבי, "או בשביל שאקבל שכר בעולם הבא, תלמוד לומר לאהבה את ה', כל שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה." אלעס וואס איר טוט זאלט איר טון מאהבה. אנשטאט צו טראכטן יעצט וועגן דעם אייבערשטן פון יעצט, נישט טראכטן וועגן עולם הבא. יא.

ועוד אמרו חכמים, "במצותיו חפץ מאד", זאגן חז"ל אויף דעם, "במצותיו", אז דער חפץ, דער רצון, זאל זיין אין די מצוות אליין, "ולא בשכר מצותיו". זייער גוט.

אנטיגנוס איש סוכו — "ביחוד" און די סכנה פון פובליק

גייט ער ווייטער, "ולפיכך היו גדולי החכמים...". ס'איז דאך דא די ראש ישיבה צווישן אונז, ער וועט אונז מסביר זיין וואס ער מיינט חכמים פון די עובדי כוכבים. "יודעים ומשכילים, מצוים היו לנבונני תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד". דאס איז עפעס וואס זיי האבן געווארנט פאר די חשוב'ע תלמידים, די גרויסע תלמידים.

דיסקוסיע: וואס מיינט "ביחוד"?

Speaker 1:

"ביחוד", אזויווי א דבר שאי אפשר לאומרו בפני כל אדם, אזויווי מעשה מרכבה, צדיקי הדורות?

Speaker 2:

אה, מסתמא דאס מיינט ער. זייער גוט. ווייל, יא.

Speaker 1:

אדער אפשר זייערע תלמידים וואס האבן עוסק געווען ביחוד השם?

Speaker 2:

ניין, ניין, ביחוד מיינט ער דא ביחידות, אזוי מיינט ער. זיי האבן עס נישט געטון ביחוד השם, זיי האבן עס געטון ביחידות. זיי האבן עס נישט געזאגט אין פובליק. דער רמב"ם, ווייל דער רמב"ם וויל דאך דאס ארויסברענגען, אז דאס זאגט מען נישט אין פובליק. דאס איז נאר פאר די... פאר די... מיינט צדיקי הדורות האבן עכט נישט באלאנגט דארט. וועגן דעם זענען זיי אזוי געגאנגען זאגן אין פובליק.

דער מאמר פון אנטיגנוס איש סוכו

Speaker 2:

וואס האבן אנטיגנוס איש סוכו געזאגט? פארצייל פארן עולם, קודם וואס האבן זיי געזאגט נאכדעם וועלן מיר מפרש זיין.

Speaker 1:

זיי האבן געזאגט, "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס". שטייט אין אבות, אבער "על מנת לקבל טובה", זיי זאלן באקומען טובות. "אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל כלום". זייט אזוי ווי די וואס ווילן דינען, אן עבד וואס האט אזוי שטארק ליב זיין רב, "וראויה לשמשו".

דיסקוסיע: פארשטיין דעם עבד וואס דינט נישט פאר געלט

Speaker 2:

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **ועל פי הדעת תהיה האהבה**, די אהבה גייט קומען לויט וויפיל דעת מ'האט. **אם מעט מעט**, אויב מ'פארשטייט זייער ווייניג דעם אייבערשטן, וועט מען נאר האבן ווייניגער אהבה, **ואם הרבה הרבה**, אויב האט מען א גרויסע דעת, א גרויסע השגה אין דעם אייבערשטן, וועט מען זוכה זיין צו א גרויסע השגה אין אהבה.

חידוש: קעגן שיטת "זינגען און טאנצן"

דא זעט מען אז דער רמב"ם איז דא לויט שיטת אנדערע מענטשן וואס מיינען אז מ'קען סתם זינגען און טאנצן און פארשטיין און ליב האבן דעם אייבערשטן. דער רמב"ם האט געוואוסט יענע שיטה און ער איז בפירוש מחלק אויף דעם, און ער זאגט די הלכה אז ס'גייט נישט אזוי, ס'איז "אין אדם יודע שיעור דעתו", און ממילא קומט אויס למעשה.

לפיכך — צוריק צו מדע

לפיכך, יא, זאגט דער רמב"ם, אבער לפיכך, ענדיגט ער צו נאכאמאל מיט מדע, **"צריך אדם לייחד עצמו להבין ולהשכיל בהכמות ותבונות המודיעים לו את קונו"**, א מענטש דארף זיך מייחד זיין צו פארשטיין און צו דערמאנען זיך אין די חכמות און די תבונות וואס זענען מודיע דעם אייבערשטן, וואס העלפט אים פארשטיין דעם אייבערשטן, **"כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג, כמו שביארנו בהלכות יסודי התורה"**. ווי דער רמב"ם האט געזאגט, אז ווי לאנג א מענטש איז צוזאמגעשטעלט פון גוף ונפש, קען ער נישט אינגאנצן משיג זיין דעם אייבערשטן, אבער ער קען אנהייבן אביסל, ער קען אנהייבן פארשטיין אביסל זיין אייגענע נשמה, און לויט דעם פארשטיין רוחניות, און פארשטיין דעם אייבערשטן אביסל.

דיסקוסיע: "כמו שביארנו" און די מצוה פון אהבה

Speaker 1

יא, איך וואלט געטייטשט "כמו שביארנו" - אה, פארשטייט, אז ס'איז דא א מצוה. אין יסודי התורה האט געשטאנען שוין דארט די קריאה פון דעם אייבערשטן, און דא שטייט אז די מצוה פון אהבה איז וואס? ס'איז לערנען. **"למד כדי שתדע"**, דאס ברענגט דאך דער ספרי, איך מיין אין ספר המצוות ברענגט ער דעם ספרי.

Speaker 2

ממילא זאגט ער אז וויבאלד אהבת השם, דא ברענגט ער צוריק די גאנצע זאך, הייסט מיט אנדערע ווערטער, אונז זענען מיר אנגעקומען דא צו א פלאץ וואס הייסט עבודה לשמה. עבודה לשמה מוז זיין על פי אהבה, אהבה מוז זיין על פי דעה, און פאר דעם איז דא א מצוה פון **"ואהבת את ה' אלקיך"**, און דאס וואס ס'שטייט **"בכל לבבך"** מיינט אז מ'זאל מייחד זיין צייט צו וויסן דעם אייבערשטן **"כפי כחו"**.

חידוש: "כפי כח" ענטפערט אויף א טענה

אודאי, אפשר ביסטו גערעכט, אז א מענטש קען נישט משיג זיין דעם אייבערשטן כפי שהיא, אבער כפי כח שיש באדם קען ער משיג זיין, און ממילא איז מען נישט פטור. איינער קען זאגן, איך פארשטיי סיי ווי נישט דעם אייבערשטן, בין איך פטור. דער תירוץ איז, ס'איז דאך דא אפשר א כח וואס א מענטש האט להשיג ולהבין, און דעם כח דארף ער טון. און וואס דארף מען טון?

דיסקוסיע: וואס מיינט "לייחד עצמו"

Speaker 1

איך מיין אז "לייחד עצמו" מיינט מייחד זיין צייט, יא, ער זאל אוועקשטעלן.

Speaker 2

איך האב געטראכט אז ס'איז אזויווי ער האט פריער געזאגט אז מ'לערנט צו א חכם ביחיד, און א מענטש דארף לערנען צו זיך אליין ביחיד. א מענטש דארף זיך אליין טראסטן אז איך, איך מיין איד קען שוין לערנען מיך אליין זיך אויסלערנען אין ידיעת השם. איך מוז זיך מתבודד זיין און פארשטיין די חכמה וואס דאס איז מודיע פאר א מענטש דעם אייבערשטן.

Speaker 1

חכמה יתירה, ביז זיי וועלן ווערן קלוגער און זיי וועלן בעסער פארשטיין, דעמאלט מגילין להם רז זה מעט מעט, לערנט מען זיי אויס די סוד צוביסלעך, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, מ'געוואוינט זיי צו צו די ענין מיט א רואיגקייט, עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה. ביז זיי וועלן עס משיג זיין און זיי וועלן אים וויסן און זיי וועלן אים דינען מאהבה. אפשר מיינט ער "שישגיגוהו" די ענין, the same thing anyway.

חידוש: פארוואס "בנחת"

אבער די נחת איז לכאורה וועגן די זאך וואס מיר האבן גערעדט פריער, ווייל מענטשן פארשטייען נישט וואס מיינט שכר רוחני, און אלע זאכן וואס מענטשן זענען נישט צוגעוואוינט צו, זיי זענען רחוק מן הדעת. און אויך, מ'קען נכשל ווערן, מ'קען מיינען אז אויב אזוי איז נישטא קיין שכר, אזויווי צדוק ובייתוס האבן געמיינט.

פארדעם שטייט אין די גמרא, און דער רמב"ם ברענגט עס, נישט אין די גמרא, אין אבות דרבי נתן, און דער רמב"ם ברענגט עס דארט אין פירוש המשניות, אז ס'שטייט **"חכמים הזהירו בדבריכם"**, איז דאס איז געווען אויף דעם וואס אנטויגנס איש סוכו האט געזאגט **"אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס"**, און זיי האבן געמיינט אז ס'איז נישטא קיין שכר. זייער גוט.

דא זעט מען ווייטער אז דאס דארף מען זאגן נאר ביחוד אדער נאר פאר ווער עס איז ראוי, ווייל ער זאל נישט קומען צומישט ווערן.

חידוש: וויאזוי ארבעט שלא לשמה בא לשמה

אויב מ'דארף מען אבער זאגן דא, וויאזוי ארבעט דא די תורה שלא לשמה? וואו איז די שמואל'דיגע תורה? ס'איז א סגולה, נישט קיין סגולה. אז מ'לערנט, וואס מיינט תורה שלא לשמה?

דער רמב"ם איז מסביר דעם באריכות אין, וויאזוי הייסט עס, אין פירוש המשניות אין סנהדרין, אז מ'זאגט פאר א יונגל "לערן תורה כדי דו זאלסט האבן א קענדי". דער יונגל מיינט אז די קענדי איז בעסער פון די תורה, ער לערנט פארדעם כדי ער זאל באקומען די קענדי. אבער ער הייבט אן צו לערנען, הייבט ער אן צו פילן א טעם אין די תורה, הייבט אן צו באשמאק זיין די תורה. איז ממילא בא לשמה, ווייל ער לערנט שוין די תורה, הייבט ער אן צו זען אז די תורה איז דער איינציגער געשמאק.

איך מיין אז דא זאגט ער עס אויך, אפשר נישט אזוי קלאר, אבער אויב זיי וועלן בכלל נישט אנהייבן לערנען, אודאי וועלן זיי קיינמאל נישט באקומען קיין חכמה. מ'דארף זיין א חכם צוליב האבן חכמה, און ווערן א חכם קען מען נישט מיט'ן ליב האבן חכמה, ווייל ס'איז א סתירה. מ'דארף טעיסטן עפעס פאר מ'האט עס ליב. יא, ס'איז א געוואלדיגע זאך. פארדעם מוז זיין שלא לשמה, ווייל לשמה וועט זיך נישט אנהייבן. אבער צוביסלעך קומט מען אן.

אהבת השם דורך דעת — דער סוף פון מדע

יעצט זאגט דער רמב"ם, דו האסט געמיינט אז אהבה מיינט ווייטער... וואס מיינט **"עד שיהיה חכם וידע אותו"**? וויאזוי גייט מען באקומען אהבת השם?

דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד שיהגה בה תמיד כראוי. א מענטש קען נישט זוכה זיין צו אזא לעוועל פון אהבת השם, אז די אהבת השם זאל זיין אזוי שטארק פארבינדן אין זיין הארץ, ביז ער וועט אנקומען צו א מדרגה **שיהגה בה תמיד כראוי**, ער וועט אייביג טראכטן פון דעם אייבערשטן, **ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה**, ער וועט אפלאזן אלע אנדערע זאכן אין די וועלט אויסער די אהבת הקדוש ברוך הוא, **כמו שצוה ואמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך**, ס'זאל נישט זיין קיין פלאץ אין די לייב און אין די נפש פאר אנדערע זאכן.

די אלע זאכן קען מען נישט אנקומען צו אזא מדרגה פון אהבה **אלא בדעת שידעהו**, נאר מיט דעם וואס מ'וועט וויסן דעם אייבערשטן, מ'וועט פארשטיין דעם אייבערשטן מיט א דעת. זייער גוט.

מיר געמאכט ענדיגן די גאנצע ספר.

און נאכדעם זאגט ער, **נגמר ספר ראשון, מיסודי התורה, בעזר ש-די, מיט די הילף פון די אייבערשטער. ומנין פרקים של ספר זה ארבעים וששה פרקים. הלכות יסודי התורה - עשרה פרקים. הלכות דעות - שבעה פרקים. הלכות תלמוד תורה - עוד שבעה פרקים. הלכות עבודה זרה - שנים עשר פרקים. והלכות תשובה - עשרה פרקים.**

סטאפ א רגע.

דער קשר צווישן ספר המדע און ספר אהבה — חידוש

נו, איין מינוט, איך האב א גאנצע צייט, איך ווייס וואס דו מיינסט נישט. מדע איז צו פארשטיין די אייבערשטער, און אהבה איז אייביג צו טראכטן, נישט קענען אויפהערן טראכטן פון די אייבערשטער.

האבן מיר געענדיגט ספר המדע, און די איבריגע גייט ווייטער, אונז גייען מיר לערנען ווייטער ספר אהבה. אבער דאס איז די... איינמאל מ'האט מדע קען מען האבן אהבה און אייביג עוסק זיין אין די אייבערשטער, לערנען, דאווענען, און טון אזויפיל ברכות, ווי די אלע זאכן איז שוגה בה תמיד, דער מענטש טראכט וועגן די אייבערשטער אזויפיל מאל א טאג.

סיום

ברוך השם אונז זענען מיר זוכה געווען צו ענדיגן די גאנצע ספר.

נישט ער גוט, די כפרה איז אז יעדער איד דארף מאכן א שיעור אין רמב"ם, אבער א מענטש זאל מאכן א שיעור אין חסידות אדער עפעס אנדערע חכמה וואס איז מביא פאר א מענטש, דער אייבערשטער וואס איז מביא איז דער אייבערשטער, אבער די זאך דעמאלטס, רבנו האר"י ארבעט, ארבעט רבנו האר"י.

סיום ספר המדע — דער קשר צווישן מדע און אהבה

דער באגריף "מדע" — ידיעת ה'

א מענטש דארף זיך אליין טראסטן אז איך, איך מיינן איך קען שוין לערנען מיך אליין זיך אויסלערנען אין ידיעת ה'. איך מוז בודד זיין און פארשטיין די חכמה וואס דאס איז מדע פאר א מענטש, דער אייבערשטער.

אבער די קבלה איז אז יעדער איד דארף מאכן א שיעור אין רמב"ם, און ער דארף מאכן א שיעור אין חסידות, אדער עפעס אנדערע חכמה וואס איז מדע פאר א מענטש, דער אייבערשטער. און דורכדעם וועט ער האבן אהבה, און דורכדעם וועט ער האבן עבודה.

דער רמב"ם'ס חתימה אויף ספר המדע

און דא איז די ענדע. אונז האבן נישט געזאגט, ס'שטייט נישט אין מיינע... **בריך רחמנא דסייען**, דער רמב"ם ענדיגט, שכוה אייבערשטער וואס האט